

IEVADRAKSTS

Padome 2006. gada 5. oktobra sanāksmē nolēma paaugstināt minimālo pieteikuma procentu likmi Eurosistēmas galvenajām refinansēšanas operācijām par 25 bāzes punktiem (līdz 3.25%). Arī aizdevumu iespējas uz nakti un noguldījumu iespējas procentu likme tika palielināta par 25 bāzes punktiem (attiecīgi līdz 4.25% un 2.25%). Lēmums paaugstināt ECB galvenās procentu likmes atspoguļo augšupvērstus cenu stabilitātes riskus vidējā termiņā, ko Padome konstatēja, pamatojoties uz regulāro tautsaimniecības un monetāro analīzi. Šis lēmums palīdzēs nodrošināt, lai vidēja un ilgāka termiņa inflācijas gaidas euro zonā arī turpmāk tiktu stingri noturētas cenu stabilitātei atbilstošā līmenī. Šāda inflācijas gaidu nostiprināšana ir priekšnoteikums, lai monetārā politika varētu sniegt ilgstošu ieguldījumu stabilas tautsaimniecības izaugsmes veicināšanā un darba vietu radīšanā euro zonā. Arī pēc šā pieauguma ECB galvenās procentu likmes joprojām ir zemas, monetāro rādītāju un kredītu atlikuma kāpums ir spēcīgs un visi ticamie rādītāji liecina, ka likviditāte euro zonā ir augsta. Tāpēc ECB monetārā politika joprojām ir labvēlīga. Ja apstiprināsies Padomes pieņēmumi un bāzes scenārijs, joprojām pakāpeniski būs jāatkāpjas no labvēlīgās monetārās politikas. Tāpēc Padome arī turpmāk ļoti rūpīgi sekos visām norisēm, lai vidējā un ilgākā termiņā nodrošinātu cenu stabilitāti.

Vispirms – par tautsaimniecības analīzi. Apstiprinājies, ka reālā IKP pieauguma temps euro zonā 2006. gada 2. ceturksnī salīdzinājumā ar iepriekšējo ceturksni bija 0.9%. Turklāt kopš iepriekšējās Padomes sanāksmes 2006. gada 31. augustā *Eurostat* pārvērtējis un paaugstinājis divu iepriekšējo ceturkšņu izaugsmes datus, tādējādi apstiprinot, ka pēdējos ceturkšņos noticis būtisks ekonomiskās attīstības paātrinājums. Pamatojoties uz koriģētajiem datiem, pēdējos četros ceturkšņos ekonomiskā aktivitāte pieaugusi vidēji par 0.7% ceturksnī, bezdarba līmenim bijusi tendence samazināties, uzlabojies nodarbinātības līmeņa kāpums un saglabājušās kopumā labvēlīgas nodarbinātības gaidas. Kopumā tautsaimniecības atveseļošanās pašlaik šķiet nedaudz spēcīgāka, nekā norādīja agrākie dati. Tā kļuvusi vienmērīgāk strukturēta, un to galvenokārt veicina iekšzemes pieprasījums. Pieejamā informācija par ekonomisko aktivitāti 3. ceturksnī, ko sniedz dažādi konfidences apsekojumi un uz rādītājiem balstītas aplēses, joprojām apstiprina vērtējumu, ka ekonomiskās aktivitātes pieaugums būs stabils, taču, iespējams, mazliet mērenāks.

Raugoties perspektīvā, saglabājas nosacījumi, lai 2006. gada atlikušajā daļā un 2007. gadā euro zonas tautsaimniecības izaugsme būtu stabila un aptuveni atbilstu potenciālajam tempam. Gadu mijā iespējamās nelielas ceturkšņa pieauguma tempa svārstības. Pasaules ekonomiskā aktivitāte vienmērīgāk izlīdzinājās visos reģionos un arvien ir stabila, tādējādi joprojām veicinot euro zonas eksportu. Paredzams, ka saglabāsies augsts ieguldījumu apjoms un to labvēlīgi ietekmēs ilgstoši ļoti izdevīgie finansēšanas nosacījumi, bilanču strukturālie pārkārtojumi, uzkrātā un joprojām lielā peļņa un uzņēmējdarbības efektivitātes kāpums. Arī patēriņa pieaugumam euro zonā vajadzētu tālāk nostiprināties atbilstoši reāli rīcībā esošo ienākumu dinamikai, joprojām uzlabojoties nodarbinātības apstākļiem.

Riski, kas apdraud tautsaimniecības izaugsmes perspektīvu, īsākā termiņā kopumā ir līdzsvaroti, lai gan pēdējā laikā vērojams naftas cenu kritums – ja tas izrādīsies ilgstošs – varētu izraisīt pieprasījuma un produkcijas izlaides kāpumu, kas nedaudz pārsniedz Padomes bāzes scenārijā ietvertās prognozes attiecībā uz ekonomisko aktivitāti nākamajos ceturkšņos. Tautsaimniecības izaugsmes riski ilgākā termiņā kopumā ir lejupvērsti un lielākoties saistāmi ar iespējamo naftas cenu kāpuma atsākšanos, bailēm no protekcionalisma spiediena pastiprināšanās, īpaši pēc Dohas tirdzniecības sarunu raunda pārtraukšanas, kā arī globālās nesabalansētības izraisītu iespējamu neprognozējamu notikumu attīstību.

Runājot par cenu attīstību, saskaņā ar *Eurostat* ātro aplēsi SPCI gada inflācija 2006. gada septembrī samazinājās līdz 1.8% (augustā – 2.3%). Lai gan pašlaik vēl nav pieejams detalizētāks dalījums, šķiet, ka šādu visai spēju samazinājumu izraisījusi labvēlīgu bāzes efektu kombinācija, īpaši ņemot vērā spēcīgo naftas cenu kāpumu pirms gada un neseno būtisko naftas cenu kritumu. Lai gan enerģijas cenu perspektīvas ir neskaidras, pamatojoties uz pašreizējām enerģijas cenām un augstākām kotācijām biržā tirgotos nākotnes līgumu tirgū, iespējams, ka kopējā inflācija šā gada beigās un 2007. gada sākumā atkal paaugstināsies. Tāpēc Padome uzskata, ka gaidāmas ievērojamas SPCI gada inflācijas īstermiņa svārstības, bet kopējā inflācija 2006. gadā joprojām vidēji pārsniegs 2% un šī tendence, iespējams, saglabāsies 2007. gadā.

Turklāt saistībā ar šo cenu attīstības perspektīvu saglabājas augšupvērsti riski. Šie riski joprojām ietver spēcīgāku agrākā naftas cenu kāpuma ietekmi uz patēriņa cenām, nekā paredz pašlaik, kā arī administratīvi regulējamo cenu un netiešo nodokļu papildu palielinājumu, kas pārsniedz līdz šim publiskoto. Turklāt nevar izslēgt jaunu naftas cenu

pieaugumu. Plašākā skatījumā, ņemot vērā dažos pēdējos ceturkšņos vērojamo reālā IKP kāpuma labvēlīgo virzību un pozitīvas pazīmes darba tirgos, darba samaksas pārmaiņas, kas spēcīgākas, nekā pašreiz paredzēts, rada būtiskus augšupvērstus riskus cenu stabilitātei. Ņemot vērā minētās norises, ir būtiski, lai sociālie partneri turpinātu pildīt savas saistības, īpaši attiecībā uz tautsaimniecības attīstībai un nodarbinātībai labvēlīgāku vidi.

Monetārā analīze joprojām norāda uz augšupvērstiem cenu stabilitātes riskiem vidējā un ilgākā termiņā. M3 gada pieauguma temps augustā atkal palielinājās līdz 8.2%, un plašākā nozīmē monetāro rādītāju un kredītu atlikuma kāpuma temps arvien ir straujš, kas liecina par joprojām zemām procentu likmēm euro zonā. Uz gadu attiecinātais privātajam sektoram izsniegto kredītu atlikuma pieauguma temps vēl arvien rakstāms ar divciparu skaitli. Šis kāpums joprojām vienmērīgi aptver gan mājsaimniecību, gan uzņēmumu sektoru. Raugoties atbilstošā vidēja termiņa perspektīvā, šīs norises joprojām atbilst pamatā esošā monetāro rādītāju pieauguma tempa stabila kāpuma tendencei, uz ko jau kopš 2004. gada vidus norādījusi ECB monetārā analīze. Turklāt pēc vairākus gadus ilgušā stabilā monetāro rādītāju pieauguma visi ticamie rādītāji liecina, ka likviditāte euro zonā ir ļoti augsta. Spēcīga monetāro rādītāju un kredītu atlikuma kāpuma saglabāšanās joprojām augstas likviditātes apstākļos, kam pamatā ilgstoši augsts monetāro rādītāju pieauguma temps dažu pēdējo gadu laikā, norāda uz augšupvērstiem cenu stabilitātes riskiem vidējā un ilgākā termiņā. Tāpēc nepieciešams rūpīgi sekot monetārajām norisēm, īpaši ņemot vērā ekonomisko apstākļu uzlabošanos un spēcīgo īpašumu tirgu attīstību daudzos euro zonas reģionos.

Apkopojot sacīto, paredzams, ka 2006. un 2007. gadā saglabāsies augsta gada inflācija, un ar šo perspektīvu saistītie riski joprojām ir augšupvērsti. Ņemot vērā monetāro rādītāju un kredītu atlikuma ilgstošo dinamisko kāpumu augstās likviditātes apstākļos, tautsaimniecības analīzes un monetārās analīzes rezultātu salīdzinājums apstiprina vērtējumu, ka vidējā termiņā dominē augšupvērsti cenu stabilitātes riski. Būtiski, lai inflācijas gaidas joprojām tiktu stingri noturētas cenu stabilitātei atbilstošā līmenī. Ja apstiprināsies Padomes pieņēmumi un bāzes scenārijs, joprojām pakāpeniski būs jāatkāpjas no labvēlīgās monetārās politikas. Tāpēc Padome arī turpmāk ļoti rūpīgi sekos visām norisēm, lai vidējā un ilgākā termiņā nodrošinātu cenu stabilitāti.

Runājot par fiskālo politiku, euro zonas valstīs pašlaik ir 2007. gada budžetu sagatavošanas beigu posms un tās veido nākamās stabilitātes programmu grozījumus. Pašlaik labvēlīgajā ekonomiskajā vidē ir ļoti svarīgi panākt pienācīgu progresu valsts finanšu stabilitātes nodrošināšanā. Tas nozīmē, ka 2007. gada budžeta mērķrādītājiem kopumā jābūt vērienīgākiem nekā iepriekšējās programmās. Valstīm, kurās ir pārmērīgs budžeta deficīts, arī turpmāk stingri jāapņemas noteiktajā termiņā samazināt deficītu zem 3%, veicot atbilstošu un pārliecinošu strukturālo konsolidāciju. Citām valstīm jāpanāk nepārprotams progress savu vidēja termiņa mērķu izpildē atbilstoši Stabilitātes un izaugsmes pakta prasībām. Jebkuri neplānoti papildu ieņēmumi, izaugsmei pārsniedzot gaidīto, vienmēr jāizmanto, lai ātrāk samazinātu deficītu vai palielinātu pārpalikumu. Nav pieļaujama procikliska politika, un īpaši svarīga ir izdevumu ierobežošana, ņemot vērā arī izdevumu rādītājus un nodokļus, kas salīdzinājumā ar daudzām citām industriāli attīstītajām valstīm ir augsti. Pieredze rāda, ka izdevumu reforma ir sekmīgas konsolidācijas pamats, un konsolidācija ir ļoti būtiska, lai samazinātu kopējo valsts parādu un iedzīvotāju novecošanas ietekmi uz valsts finansēm.

Visveiksmīgākā fiskālā konsolidācija iespējama tad, ja vienlaikus norisināsies visaptverošas strukturālās reformas. Tās steidzami nepieciešamas, lai palīdzētu mazināt euro zonā paredzamo demogrāfisko pārmaiņu nelabvēlīgo ekonomisko ietekmi. Darbspējas vecuma iedzīvotāju skaita sarukums vairo spiedienu uz pensiju un veselības aprūpes sistēmu, un tam var būt plašas ekonomiskās sekas. Lai atbalstītu potenciālo tautsaimniecības izaugsmi euro zonā, veicinātu makroekonomisko elastību un dinamismu un nākotnē nosargātu mūsu pilsoņu dzīves līmeni, nekavējoties jāveic darba un produktu tirgus reformas. Tas paaugstinās līdzdalību darba tirgū un nodarbinātību un veicinās jauninājumus un citus produktivitāti un tautsaimniecības izaugsmi noteicošus spēkus. ECB to veicinās, arī turpmāk nodrošinot cenu stabilitāti vidējā termiņā.

Šajā "Mēneša Biļetena" izdevumā iekļauti divi raksti. Pirmajā rakstā skaidrotas euro zonā paredzamo demogrāfisko tendenču iespējamās ekonomiskās sekas un ietekme uz monetāro politiku, uzsverot strukturālo reformu būtisko nepieciešamību, lai labāk risinātu problēmas, kas saistītas ar iedzīvotāju novecošanas nelabvēlīgo ietekmi uz tautsaimniecību. Otrajā rakstā aplūkotas galvenās iezīmes, kas raksturīgas euro zonas institucionālo sektoru integrētajiem finanšu un nefinanšu kontiem, kurus pirmo reizi publicēja 2006. gada maijā, īpašu uzmanību pievēršot dažiem mājāsaimniecību un nefinanšu sabiedrību jaunākajiem rezultātiem.